

İSTANBUL AREL
ÜNİVERSİTESİ

STRATEJİK GÖRÜNÜM

AYLIK BÜLTEN

*Küresel Jeopolitik Görünüm: Rusya-Ukrayna
Cepesinde Son Gelişmeler: Kara Mayınları,
ATACMS Füzeleri ve Nükleer Doktrin*

ABD Başkanı Joe Biden, Ukrayna'ya anti-personel kara mayınlarını vermeyi kabul etti. Bu durum son aylarda Ukrayna'nın doğusunda istikrarlı bir şekilde ilerleyen Rus birliklerini yavaşlatma girişimi olarak görülüyor. Ukrayna söz konusu mayınları nüfusun yoğun olduğu bölgelerde kullanmayacağına dair söz verdi. Anti-personel kara mayınlarının tedariki, Donald Trump'ın 20 Ocak'ta Beyaz Saray'a dönmesinden önce Ukrayna'nın savaş çabalarını desteklemek için Biden yönetiminin hamlesi olarak görülebilir.

Rusya Savunma Bakanlığı, Ukrayna'nın Bryansk'taki bir askeri tesise altı balistik füze fırlattığını ve saldırıda ABD yapımı ATACMS füzelerinin kullanıldığını açıkladı. Saldırı, Ukrayna'nın Rusya'nın derinliklerindeki hedefleri vurmak için uzun menzilli Amerikan silahlarını ilk kez kullandığı anlamına geliyor.

Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelensky: "Ukrayna uzun menzilli yeteneklere sahip. Ukrayna kendi üretimi olan uzun menzilli insansız hava araçlarına sahip. Ve şimdi ATACMS'lerimiz var. Bunların hepsini kullanacağız" ifadelerini kullandı.

Bu gelişmelere karşın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rusya'nın nükleer doktrininde yapılan değişiklikleri onaylayarak ülkenin cephaneliğinin kullanılacağı yeni koşulları belirledi. Buna göre artık nükleer olmayan bir devletten gelecek bir saldırı, şayet nükleer bir güç tarafından destekleniyorsa, Rusya'ya karşı ortak bir saldırı olarak değerlendirilecek ve Rusya nükleer silahlarını kullanabilecek. Yine de Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Rusya'nın nükleer savaştan kaçınmak için her şeyi yapacağını ifade ederek, 1945 yılında Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine karşı nükleer silah kullanan ülkenin ABD olduğuna dikkat çekti.

Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nün (ISW) verilerine göre Rusya, 2024 yılında 2.700 kilometrekarelik Ukrayna toprağını ele geçirdi. 2023 yılında ise 465 kilometrekarelik bir bölgeyi ele geçirmişti. Dolayısıyla 2024 yılında dengenin Rusya tarafına doğru ağırlık kazandığını ifade edebiliriz. Ayrıca söz konusu gelişmeler sonucunda, Ukrayna'nın bölgedeki kontrolünün daraldığını, nükleer silah kullanımının olası hale geldiğini ve Avrupalı devletlerin Ukrayna'ya verdiği desteğe rağmen Trump'ın göreve gelmesiyle birlikte Moskova'nın müzakerelere masasında pozisyonunun güçleneceğini vurgulayabiliriz.

Kaynaklar: <https://www.bbc.com/news/articles/cx2d-1lj3nwqo>

<https://www.reuters.com/world/europe/putin-issues-warning-us-with-new-nuclear-doctrine-2024-11-19/>

Küresel Jeopolitik Görünüm: Donald Trump'ın Seçim Zaferi

Donald Trump ikinci kez Beyaz Saray'a dönüyor. Trump'ın seçim zaferi, popülist sağın yükselişini yansıtıyor. ABD gibi gelişmiş bir demokraside Trump'ın yükselişini açıklayabilmek çok kolay değil. En geçerli açıklama, rakiplerin dikkate değer güçsüzlükleri ve hataları olabilir.

Trump, 1890'larda Başkan William McKinley ile başlayan 1950'lerde senatör Joe McCarthy gibi başkan adayları aracılığıyla devam eden uzun bir "anti-küresel popülistler" çizgisini takip ediyor. Ancak Trump, McKinley'den bu yana Beyaz Saray'a ulaşan bu çizgideki ilk kişi.

ABD gazetelerinde yapılan yorumlara bakarsak, Trump lehine verilen protesto oylarını körükleyen şey, ekonomik geleceğe olan inancın aşınmasıdır. 1940'larda doğan 10 Amerikalıdan dokuzu ebeveynlerinden daha fazla para kazanarak büyürken; bugünkü görünüm tam tersine dönmüş durumda. Birçok kuruma olan güven, tüm zamanların en düşük seviyesinde.

Hükümete, büyük işletmelere ve arala-

rındaki bağlantıya karşı duyulan antipati, ABD siyasetinde üçüncü bir güç olarak adlandırılacak olgunun yükselişini teşvik etmeye yardımcı oldu. 1990'ların sonlarında belirgin bir azınlıkken kendilerini "bağımsız" olarak tanımlayan seçmenler, artık güçlü bir yüzde 37 çoğunluğu temsil ediyor ve Demokratlar ile Cumhuriyetçilerden daha kalabalıklar.

Seçim kampanyasındaki; vergi kesintisi sözü, iklim değişikliği kurallarında gevşeme, düzensiz göçmenleri sınır dışı etme ve Rusya lehine Ukrayna Savaşını sona erdirmeye gibi vaatler göz önüne alındığında Trump'ın atacağı adımların ve söylemlerin, kalabalığı memnun edecek şekilde ilerleyeceğini gösteriyor. Yoksa kendisini iktidara taşıyan protesto oyları, bu sefer kendisini iktidardan uzaklaştırmak için verilebilir.

Kaynak: <https://www.ft.com/content/738cced3-35e-e-45ef-b751-03d52bbaf35a>

Küresel Jeopolitik Görünüm: Avrupa Birliği, Yeni Avrupa Rekabet Edebilirlik Anlaşması Hakkında Budapeşte Bildirgesi'ni Kabul Etti

Avrupa Birliği (AB) liderleri, mevcut jeopolitik, ekonomik ve demografik zorlukları ele almak ve Avrupa'nın refahının devam etmesini sağlamak için yeni bir Avrupa Rekabet Edebilirlik Anlaşması ortaya koyan Budapeşte Deklarasyonu'nu kabul etti. Tartışmanın temeli, zirveye katılan ve bulgularını Liderlere sunan Profesör Mario Draghi'nin

hazırladığı son rapordu. Bu raporda AB'nin, ABD ve Çin ile ekonomik olarak rekabet edebilmesi için daha koordineli bir sanayi politikasına, hızlı karar alabilmeye, yatırımları artırmaya ve ortak borçlanmaya ihtiyacı olduğuna işaret edilmişti.

Bir diğer konu Avrupalı girişimcilerin ve şirketlerin ABD'ye gidiyor olmasıydı. ABD'ndeki mevcut vergi imtiyazları ve kanunların daha esnek ve yumuşak olması Avrupalı girişimciler için bir çekim merkezi yaratmış, Budapeşte Bildirgesi'nde bu durumun tersine çevrilmesi amaçlanmıştır.

Budapeşte Bildirgesi'nde öne çıkan başlıklar ve politika hedefleri şu şekildedir:

1. Tam anlamıyla işleyen bir Tek Pazar sağlamak ve inovasyon, yatırım, yakınsama, büyüme ve ekonomik dayanıklılık için itici güç potansiyelini ortaya çıkarmak.

2. 2026'ya kadar Tasarruf ve Yatırım Birliği yönünde kararlı adımlar atmak ve Sermaye Piyasaları Birliği konusuna da acilen ilerleme kaydetmek. Bu, başta KOBİ'ler ve yeni kurulan şirketler olmak üzere tüm vatandaşlar ve işletmeler için erişilebilir olan

gerçek anlamda entegre Avrupa sermaye piyasaları yaratacaktır. Bu sayede yenilikçi şirketler ölçeklerini büyütebileceklerdir.

3. Endüstriyel yenilenmeyi ve karbon-suzlaşmayı, ayrıca AB'nin endüstriyel ve teknolojik bir güç merkezi olarak kalmasını sağlamak.

4. İşletmeler için açık, basit ve akıllı bir düzenleyici çerçeve sağlayarak ve özellikle KOBİ'ler için idari, düzenleyici ve raporlama yüklerini büyük ölçüde azaltarak bir sadeleştirme devrimi başlatmak.

5. Özellikle savunma teknolojisi ve sanayi tabanını uygun şekilde güçlendirerek savunma hazırlığını ve kabiliyetini artırmak.

6. Avrupa'yı, özellikle yıkıcı teknolojilerde olmak üzere, araştırma ve inovasyon alanında küresel ölçekte ön sıralara taşımak ve 2030 yılına kadar Ar-Ge için GSYİH'nin yüzde 3'ü oranında harcama yapma hedefine ulaşmak.

7. 2050'ye kadar stratejik enerji egemenliği ve iklim nötrlüğü çifte hedefini takip etmek.

8. Daha dögüsel ve kaynak-verimli bir ekonomi inşa etmek ve özellikle kritik hammaddeler olmak üzere ikincil malzemeler için entegre bir pazar geliştirmek.

9. AB'nin çıkarlarını, ekonomik çeşitliliğini ve dayanıklılığını savunan ve destekleyen, merkezinde Dünya Ticaret Örgütü'nün bulunduğu iddialı, sağlam, açık ve sürdürülebilir bir ticaret politikası izlemek.

10. Rekabetçi, sürdürülebilir ve dayanıklı bir tarım sektörü sunmak, çiftçiler için istikrarlı ve öngörülebilir bir çerçeve sağlamak, gıda tedarik zincirindeki konumlarını güçlendirmek ve küresel ve iç pazarda adil rekabeti sağlamak.

Kaynak: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/>

Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ABD

Amerika Birleşik Devletleri'nde ekonomik büyüme güçlü bir şekilde devam ediyor. Yılın ilk yarısında sağlam bir şekilde genişleyen reel GSYH, 3. çeyrekte yıllık yüzde 3,2'lik bir artış gösterecek şekilde şekilleniyor. Sıkı para politikasının gecikmeli etkilerinin hane halkı ve işletmelere daha fazla yansması nedeniyle kısa vadede bir miktar ılımlılık görülebilir, ancak büyümenin dirençli kalması ve nihayetinde daha az kısıtlayıcı para politikası ile enerji kazanması beklenmektedir.

Tasarruf oranlarında son dönemde yapılan yukarı yönlü revizyonlarla hane halkının daha az kırılğan bir mali pozisyona sahip

olması, tüketicinin son dönemde sergilediği kayda değer dayanma gücünü açıklamaya yardımcı olmaktadır. Hâlihazırda reel kişisel tüketim harcamalarının 3. çeyrekte yüzde 3,2 gibi güçlü bir oranda artacağı tahmin ediliyor.

Enflasyon tahminlerinde önemli bir değişiklik yaşanmadı. Federal Açık Piyasa Komitesi'nin (FOMC) yüzde 2'lik hedefine geri dönüş için (inişli çıkışlı bir süreç olsa da) gerekli koşullar büyük ölçüde mevcut olmaya devam etmektedir. Ancak, çekirdek enflasyonun 2026'nıncı yarısına kadar yüzde 2'nin biraz üzerinde kalması muhtemeldir.

Kaynak: <https://wellsfargo.bluematrix.com/links2/html/>

Avrupa

Euro Bölgesi'ndeki enflasyon oranı yüzde 2'ye ulaşarak öngörülerin üstünde geldi. Avrupa Birliği (AB) İstatistik Kurumu Eurostat'ın ön değerlendirmesine göre, Euro Bölgesi'nde enflasyon oranı Ekim ayında artışa geçti ve tüketici fiyat endeksi yıllık bazda yüzde 2'ye dayanarak ekonomistlerin yüzde 1,9'luk tahminlerinin üstünde sonuçlandı. Eylül ayındaki oran yüzde 1,7 seviyesindeydi.

Rakamlar, Avrupa Merkez Bankası (ECB) hedefleri doğrultusunda seyretmesine rağmen fiyatlardaki son artış, enflasyonun önümüzdeki aylarda bankanın para politikalarını nasıl etkileyebileceğine ilişkin soruları yeniden gündeme getiriyor. Eurostat ayrıca, Euro Bölgesi'nde işsizlik oranının Ekim ayında yüzde 6,3 ile rekor seviyede düşük kaldığını açıkladı.

Kaynak: <https://euronews.com/my-europe/>

Asya

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) yayınladığı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda Asya'nın iki önemli ekonomisi olan Çin ve Japonya'nın 2024 yılı için büyüme beklentileri düşürüldü. Rapor paylaşımı sonrasında Asya borsalarında Japonya hariç alıcılı bir seyrizleniyor. Analistler Japonya'da yapılacak genel seçimlerin ülkedeki piyasaların yönü üzerinde etkili olacağını belirterek, seçim öncesinde risk iştahının törpülediğini söylüyor.

Raporda, Çin ekonomisine ilişkin büyüme beklentisinin bu yıl için yüzde 5'ten yüzde 4,8'e düşürüldüğü, gelecek yıl için yüzde 4,5'te sabit bırakıldığı belirtildi. Japonya ekonomisinin büyüme tahmininin ise bu yıl için yüzde 0,7'den yüzde 0,3'e düşürüldüğüne, gelecek yıl için yüzde 1'den yüzde 1,1'e çıkarıldığına işaret edildi.

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/10/22/world-economic-outlook-october-2024>

Küresel Çevresel Görünüm: İspanya'da Büyük Sel Felaketi Yaşandı

İspanya'da Ekim ayının sonlarına doğru yaşanan sel felaketinde hayatını kaybedenlerin sayısı 223'e çıktı. Ulaştırma Bakanı Oscar Puente, sosyal medya platformu X'te yaptığı paylaşımında, 78 kişinin daha kayıp olduğunu, ancak bulunan cesetlerden 48'inin henüz teşhis edilemediğini belirtti.

29 Ekim'de, özellikle Valensiya eyaletinde yaşanan tarihi yağışlar nehirlerin taşmasına ve yaygın su baskınlarına neden oldu. Akdeniz'e doğru akan büyük miktardaki su, tsunami benzeri suların kasaba ve şehirleri hızla sular altında bırakmasını beraberinde getirdi. Bazı belediyeler öncesinde sel uyarısı yapmış olsa da birçok bölge sakini hazırlıksız yakalandı.

İspanya'nın yakın tarihindeki en büyük doğal afet olan sel felaketi, çeşitli ihmalardan sorumlu tutulan siyasi yönetime karşı protestolara neden oldu. 100.000'den fazla

protestocu sokaklara çıktı. Uyarıları görmezden gelen ve insan kaynaklı iklim bozulmasının oluşturduğu artan riskleri ele almak için önlemleri engelleyen sağcı yerel hükümet liderlerinin istifası için çağrılar yapıldı.

Bu arada, etkilenen bölgede devasa temizlik çalışmaları devam ediyor. Valensiya eyaletinde 75 belediye ve 450.000 hektar arazi etkilendi. Felaketten günler sonra, bölgenin çoğu hala çamur ve molozla kaplı. Hükümet rakamlarına göre 8.500 asker ve yaklaşık 10.000 ulusal polis her gün düzinelerce kişi kurtarıyor. İspanya hükümeti şimdiye kadar harap olmuş bölgenin yeniden inşasına yardımcı olmak için 10,6 milyar avro kredi ve yardım teklif etti.

Bu tür felaketlerin dünya çapında daha yaygın hale gelmesi muhtemel. Birleşmiş Milletler yakın zamanda küresel ortalama sıcaklık artışının sanayi öncesi seviyelerin 1,5 santigrat derece üzerine çıktığı konusunda uyardı. Uzmanlara göre sera gazı emisyonlarında acil ve büyük kesintiler yapılmadığı takdirde dünya, bu yüzyılda 2,6-3,1 santigrat derecelik felaket bir artışa sürüklenecek.

Kaynaklar: <https://www.aa.com.tr/en/europe/death-toll-from-spains-floods-climbs-to-223/3388778>

<https://www.theguardian.com/world/2024/nov/12/spain-braces-new-storms-flooding-disaster-political-fallout-continues>

Küresel Teknolojik Görünüm: UNICEF'in Raporunda Teknolojik Eşitsizlik Vurgusu

UNICEF'in Dünyada Çocukların Durumu 2024 raporuna göre, yapay zekâ gibi yeni teknolojiler çocuklar için hem fırsatları hem de tehlikeleri beraberinde getiriyor. Çok sayıda çocuğun; sanal oyunlara, sanal asistanlara ve yapay zekâ bağlantılı uygulamalara erişebilmesi önemli fırsatlar sunarken, diğer yandan, dijital eşitsizlikler de belirgin bir şekilde artmaya devam ediyor. 2024'te gelişmiş ülkelerdeki nüfusun yüzde 95'inden fazlası internete bağlanırken, bu oran, düşük gelirli ülkelerde yaklaşık yüzde 26'da kalıyor.

Raporda, düşük ve orta gelirli ülkelerdeki gençlerin büyük bir kısmının dijital becerilerini geliştirme konusunda zorluk çektiği vurgulanıyor. Bu durum, gençlerin eğitimde ve istihdam süreçlerinde dijital araçları etkili ve sorumlu bir şekilde kullanma becerilerini de etkileyebilir. Dijital engellerin genellikle sosyo-ekonomik ortamlar, cinsiyet, dil ve erişilebilirlik ile bağlantılı olduğu görülüyor.

Dünyada Çocukların Durumu 2024 raporu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere, çocuk haklarının tüm stratejilerde, politikalarda ve eylemlerde merkeze alınmasının önemine işaret ediyor. Raporda üç mega trendin beraberinde getirdiği zorlukları ve fırsatları ele almak ve aşağıda belir-

tilen adımları atmak için çağrıda bulunuluyor:

- Çocuklar için eğitime, hizmetlere, sürdürülebilir ve dayanıklı şehirlere daha fazla yatırım yapılması.

- Altyapı, teknoloji, temel hizmetler ve sosyal destek sistemlerinin iklim değişikliklerine daha dayanıklı hale getirilmesi
- Tüm çocuklara internete bağlanma olanakları ve güvenli teknolojik tasarımlar sunulması.

Kaynak: <https://www.unicef.org/turkiye/en/press-releases/challenging-future-projected-children-2050-world-transformed-extreme-climate-crises>

Küresel Toplumsal Cinsiyet Görünümü: 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü

Her 10 dakikada bir kadın öldürülüyor. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, dünyadaki en yaygın insan hakları ihlallerinden biri olmaya devam etmektedir. Küresel olarak, neredeyse her üç kadından biri hayatında en az bir kez fiziksel ve/veya cinsel olarak partner şiddetine, partner dışı şiddete veya her ikisine birden maruz kalmıştır.

2023 yılında en az 51.100 kadın toplumsal cinsiyete dayalı şiddet döngüsü içinde partnerleri veya aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. Bu da her 10 dakikada bir kadının öldürüldüğü anlamına gelmektedir.

Bu durum, işyeri ve çevrimiçi alanlar da dâhil olmak üzere farklı ortamlarda yoğunlaşmış, çatışmalar ve iklim değişikliği ile daha da kötüleşmiştir. Çözüm, sağlam müdahalelerde bulunmak, faileri sorumlu tutmak ve iyi kaynaklara sahip ulusal stratejiler ve kadın hakları hareketlerine daha fazla fon sağlanması yoluyla eylemleri hızlandırmaktan geçmektedir.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet; cezasızlık, sessizlik, damgalanma ve utanç nedeniyle büyük ölçüde bildirilmemektedir. Bu şiddet sarmalı; fiziksel, cinsel ve psikolojik şekillerde ortaya çıkabilir ve şunları kapsar:

- Yakın partner şiddeti (darp, psikolojik istismar, evlilik içi tecavüz, kadın cinayeti),
- Cinsel şiddet ve taciz (tecavüz, zorla/istenmeyen cinsel yaklaşımlar, çocukların cinsel istismarı, zorla evlendirme, sokak tacizi, takip, siber taciz),
- İnsankaçakçılığı (kölelik, cinselsömürü),

- Kadın sünneti
- Çocuk evliliği.

BM Genel Kurulu tarafından 1993 yılında yayınlanan BM Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddet "ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma dâhil, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlanmaktadır.

Bu durum kadınları eğitim, istihdam ve fırsatlar da dâhil olmak üzere hayatlarının her aşamasında etkilemektedir. Hassas durumlarda veya insani krizlerde bulunanlar, göçmenler, eşcinseller, yerli halk veya engelliler gibi bazı kadınlar ve kız çocukları daha büyük risklerle karşı karşıyadır.

Kaynak: <https://www.un.org/en/observances/ending-violence-against-women-day>

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr,
0850 850 27 35– 1623

Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27 35-
1647

Sinem KARATAŞ ARI, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1648

Tuğba BİLGİN, Görsel Tasarımı, tugbabilgin21@istanbularel.edu.tr

BU SAYIYA KATKI SUNANLAR

Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU, Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ADRES:

Türkoba Mahallesi Erguvan Sokak No:26 / K 34537 Tepekent – Büyükçekmece
İstanbul-Türkiye
arelusam@arel.edu.tr
arelusam01@gmail.com